

Мукачівський державний університет
Кафедра теорії та методики початкової освіти

«Організація і управління в початковій освіті»
практичний poradnik
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта

м. Мукачево
МДУ 2025

УДК 373.3.091:005(072)

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та методики початкової освіти МДУ

(протокол № 13 від 04 «лютого» 2025р.)

Укладач: *Любов ФЕНЧАК* – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти МДУ

Рецензент: *Олена ДОБОШ* – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту МДУ.

О-64

«Організація і управління в початковій освіті»: практичний poradnik для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта / укладач Л.М. Фенчак. Мукачєво: МДУ, 2025. 50 с.(1,57 д.а.)

У навчально-методичному виданні систематизовано практичні рекомендації вивчення курсу «Організація і управління в початковій освіті» до таких тем: «Загальні основи управління школою», «Особливості організації освітнього середовища Нової української школи», «Планування та організація освітнього процесу у початковій школі», «Особливості організації внутрішньошкільного контролю у системі початкової освіти», «Особливості організації методичної роботи вчителя початкових класів», «Особливості організації інформаційно-освітнього простору у ЗЗСО», «Моніторинг якості навчальних досягнень молодших школярів». Навчально-методичне видання адресоване здобувачам вищої освіти педагогічних спеціальностей, викладачам, педагогам – практикам.

©Фенчак Л.М.

© МДУ, 2025

З М І С Т

Передмова	3
1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	5
2. Навчально-практичні рекомендації	
2.1. <i>Тема 1.</i> Загальні основи управління школою. Організаційна структура управління закладом загальної середньої освіти	7
2.2. <i>Тема 2.</i> Особливості організації освітнього середовища Нової української школи	9
2.3. <i>Тема 3.</i> Планування та організація освітнього процесу у початковій школі	11
2.4. <i>Тема 4.</i> Особливості організації внутрішньошкільного контролю у системі початкової освіти	16
2.5. <i>Тема 5.</i> Особливості організації методичної роботи вчителя початкових класів	15
2.6. <i>Тема 6.</i> Особливості організації інформаційно-освітнього простору у ЗЗСО	18
2.7. <i>Тема 7.</i> Моніторинг якості навчальних досягнень молодших школярів	31
3. Список рекомендованих та використаних джерел	48
4. ДОДАТКИ	50

Передмова

Сьогодні пріоритетним напрямом державної політики України в галузі освіти є підвищення її якості завдяки ефективній організації. Управління освітнім процесом у початковій школі є неперервним процесом, який є суттєвим фактором у діяльності навчального закладу та забезпечує його розвиток, а ефективна організація дає можливість реалізовувати всі освітні функції початкової школи.

Серед професійних компетентностей, які повинні бути сформовані у майбутнього вчителя початкових класів важливе місце належить організаційно-управлінським. Він повинен знати і уміти організовувати освітній процес, реалізовувати спонукально-організаційну функцію щодо активізації пізнавальної діяльності учнів, організовувати учнівський колектив; повинен бути готовими до прийняття відповідальних організаційних рішень тощо.

Тому навчання основам організації та управління є важливим компонентом комплексного підходу до підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта.

У даній розробці пропонуються навчально-практичні рекомендації щодо поглиблення вивчення тем у розрізі дисципліни «Організація та управління у початковій освіті», яку структуровано за такими змістовими модулями: «Організація та планування освітнього процесу у початковій школі», «Організація роботи педагогічного колективу щодо підвищення якості освітнього процесу у початковій школі».

Мета навчальної дисципліни - ознайомлення здобувачів вищої освіти із змістом, принципами, методами управління та особливостями організації освітнього

процесу у початковій школі як структурної освітньої ланки ЗЗСО, сформувати у здобувачів освіти вміння розуміти й аналізувати проблеми розвитку початкової школи в умовах освітніх реформ, забезпечити умови для опанування основними поняттями щодо організації педагогічної та методичної діяльності вчителя в умовах НУШ.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

- теоретичні засади, загальні основи організації і управління освітнім процесом у початковій школі;
- органи управління закладу загальної середньої освіти та початкової школи як структурного компоненту;
- особливості планування та методи внутрішкільного контролю діяльності початкової школи;
- особливості організації методичної роботи НУШ.

вміти:

- організовувати методичну та планувати власну педагогічну діяльність в умовах НУШ;
- оцінювати освітні досягнення молодших школярів під час здійснення внутрішньошкільного контролю та моніторингу;
- застосовувати сучасні ІКТ в управлінській та організаційній педагогічній діяльності початкової школи;
- здійснювати пошук і огляд інформації у фахових джерелах щодо науково-педагогічних досліджень у сфері діяльності початкової освіти.

У відповідності до Робочого плану підготовки зі спеціальності 013 Початкова освіта дана дисципліна вивчається студентами випускних курсів, особливістю навчання яких є посилена професійно-практична спрямованість змістового наповнення навчальних дисциплін. Тому виникає необхідність доповнити

окремими практично-методичними рекомендаціями з даної дисципліни до тем: «Загальні основи управління школою», «Особливості організації освітнього середовища «Нова українська школа», «Планування та організація освітнього процесу у початковій школі», «Особливості організації внутрішньошкільного контролю у системі початкової освіти», «Особливості організації методичної роботи вчителя початкових класів», «Особливості організації інформаційно-освітнього простору у ЗЗСО», «Моніторинг якості навчальних досягнень молодших школярів». Навчально-методичне видання адресоване здобувачам вищої освіти педагогічних спеціальностей, викладачам, педагогам – практикам.

**1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни
«Організація та управління у початковій освіті»
*Змістовий модуль 1.***

«Організація та планування освітнього процесу у початковій школі»

Тема 1. Загальні основи управління школою. Організаційна структура управління закладом загальної середньої освіти

Тема 2. Особливості організації освітнього середовища в початковій школі у контексті вимог Концепції «Нова українська школа»

Тема 3. Планування та організація освітнього процесу у початковій школі

Тема 4. Особливості організації внутрішньшкільного контролю у системі початкової освіти

Змістовий модуль 2.

«Організація роботи педагогічного колективу щодо підвищення якості освітнього процесу у початковій школі»

Тема 5. Особливості організації методичної роботи вчителя початкових класів

Тема 6. Особливості організації інформаційно-освітнього простору у ЗЗСО

Тема 7. Моніторинг якості навчальних досягнень молодших школярів

Навчально-практичні рекомендації до теми

Тема 1. Загальні основи управління школою.

1.Організаційна структура управління закладом загальної середньої освіти

Заклади загальної середньої освіти, як і будь-які інші освітні організації, мають *організаційну структуру управління*. Її *горизонтальний вектор* характеризується системою вимог до функціонального розподілу праці, а *вертикальний* - відносинами влади і субординації.

Організаційну структуру управління визначають як сукупність органів, між якими розподілені повноваження і відповідальність за виконання управлінських функцій. Управління ЗЗСО здійснює його директор. (див. Схему 1)

Сх.1. Організаційна структура управління закладом загальної середньої освіти

2. Порівняння традиційного та інноваційного підходів до організаційної освітньої діяльності

Організування – це функція, що здійснюється керівником і спрямована на розподіл спільної діяльності серед виконавців та встановлення між ними відносин, що

викликають ефект додаткового корисного результату; функція, яка забезпечує ефективність рішення управлінських завдань. Для чіткого розуміння сучасних підходів до такого важливого складника управлінської діяльності навчального закладу рекомендуємо ознайомитись з особливостями традиційного та інноваційного підходів до організаційної освітньої діяльності (див. Табл.1)

Таблиця 1.

Функція управління: організування	
Традиційний підхід	Інноваційний підхід
Побудова структури управління за лінійно-функціональним принципом	Моделювання структури управління. Розробка матричної рухливої структури управління.
Встановлення чітких вертикальних стосунків (субординація та підлеглість)	Встановлення горизонтальних зв'язків, забезпечення їх координації
Забезпечення стабільних обов'язків та прав всіх суб'єктів протягом року	Забезпечення динаміки функціональн их обов'язків та прав всіх суб'єктів в залежності від завдань
Удосконалення формальної структури колективу	Створення умов для розвитку неформальної структури колективу
У посадовому зростанні вчителів увага приділяється стажу	У посадовому зростанні вчителів увага приділяється індивідуальним можливостям, компетентностям
Орієнтація на загальну систему підвищення кваліфікації вчителів	Орієнтація на перманентну систему підвищення кваліфікації вчителів

Створення атмосфери підтримки, довіри	Створення психологічного	сприятливого соціально-клімату. Формування
Формування стосунків на демократичних засадах	Демократизація коучингу	управління, застосування
Формування віданності навчальному закладу	Формування іміджу навчального закладу, його репутації	

Навчально -практичні рекомендації до теми

Тема 2. Особливості організації освітнього середовища «Нова українська школа»

Метою Нової української школи повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Особливістю Нової української школи є організація освітнього простору, що сприяє вільному розвитку творчої особистості дитини. Проєкт «Новий освітній простір», створений за ініціативою Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України на старті реформи НУШ, покликаний інформувати про найкращі рішення з облаштування початкової школи та школи у цілому.

Даний проект передбачив створити таку Нову українську школу, яка б максимально мотивувала дітей до навчання та розвитку як особистості. Освітній простір початкової школи є важливим чинником розвитку особистості учня та професіоналізму вчителів, який прискорює або стримує процес розвитку освіти в умовах інноваційних змін. Визначення - «освітній простір школи» ми розглядаємо як просторово-предметний компонент – предметні засоби, сукупність та певне розташування яких створює умови для організації потрібних дій суб'єктів. Він вміщує виховний, розвивальний, навчальний, педагогічний простори та ін.. З цією метою змінилось просторово-предметне оточення, програми та засоби навчання.

За своєю головною ідеєю освітнє середовище має служити всім учасникам освітнього процесу, ***розкривати потенціал учнів і педагогів***. Крім дотримання законів естетичності, школа має втілювати ***ідеї безбар'єрності, а також доступності та безпечності навчального середовища***. Саме така реорганізація простору допомагатиме реалізовувати основні цілі НУШ.

Наповнення освітнього простору має здійснюватися з **урахуванням низки норм: дотримання державних і міжнародних стандартів щодо виробництва шкільного обладнання, санітарно-гігієнічних і техніко-ергономічних норм та вимог безпеки**. Також важливо зберегти естетичність таких просторів, не забуваючи про їх основні характеристики та призначення:

Зручність і комфорт для вчителів і учнів

Те, що оточує дитину в класі, має великий вплив на подальший успіх у навчанні, повноцінний особистісний розвиток та засвоєння предметних чи життєвих навичок.

Від зміни підходів до зміни оформлення

Загальні рішення з облаштування шкільних приміщень приймає шкільна адміністрація. Водночас у НУШ особливу роль відіграє оформлення самих класів, яким займаються педагоги та батьки. Такі зміни відбувалися досить непросто. Адже створення мотивуючого простору вимагає творчого підходу та великої кількості часу.

Кінець концепції першої і останньої парти

Діти проводять у школі десятки годин на тиждень. Тому потрібно впевнитися, щоб освітній простір не просто відповідав санітарним нормам, але й мав усе необхідне для розвитку учнівського потенціалу. Адже в школі діти мають відчувати себе добре як на фізичному, так і на психічному й емоційному рівнях.

Навчально-практичні рекомендації до теми

Тема 3. Планування та організація освітнього процесу у початковій школі

1. Особливості календарно-тематичного планування та плану класного керівника початкових класів

Змістове наповнення освітнього процесу відображається в календарно-тематичному плані з урахуванням усіх очікуваних результатів навчання, визначених освітньою програмою закладу загальної середньої освіти. Під час розроблення календарно-тематичного плану вчитель самостійно визначає

послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність змісту в обраному підручнику та можливості учнів класу. Учитель самостійно визначає кількість годин на вивчення програмових тем.

Календарне планування навчального матеріалу здійснюється вчителем за допомогою навчальних програм. На основі календарних планів вчителі початкових класів розробляють поурочні плани, структура і форма яких визначається ними самостійно. *Календарно-тематичне та поурочне планування* здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є *індивідуальною справою вчителя*.

Організаційне забезпечення виконання календарно-тематичного плану учитель здійснює під час **поурочного планування**. *Поурочний план* може бути складений у вигляді конспекту, тез, таблиці тощо.. Плани уроків/занять є робочими матеріалами вчителя. Їх форму (текст, таблиця, схема тощо), структуру (відповідно до обраної учителем класифікації типів уроків), спосіб фіксації (на папері, на цифровому пристрої) учитель обирає на власний розсуд. Документ для вчителя має бути дієвим керівництвом до організації взаємодії учасників освітнього процесу задля досягнення очікуваних результатів навчання. У плані уроку/заняття визначається тема й мета уроку; послідовність навчальних завдань та організаційні форми їх опрацювання; навчальні завдання для індивідуальної/групової/фронтальної роботи учнів тощо. Учителям, які лише розпочали професійну діяльність, доцільно планувати тривалість роботи над завданнями, щоб

забезпечити раціональність використання навчального часу на уроці/занятті.

Зазначимо, що мета уроку/заняття має розкривати очікувані результати навчання, які планується досягнути упродовж цього уроку/заняття. Характерними ознаками запланованого комплексу навчальних завдань мають бути: відповідність навчальних завдань можливостям учня виконати його; дидактична доцільність і дозованість навчальних завдань; взаємопов'язаність і поступове нарощування складності навчальних завдань тощо.

При розробленні календарно-тематичного, системи поурочного планування вчителю необхідно самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Учитель може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю, з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Звертаємо увагу педагогічних працівників на те, що відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти у навчальних програмах з усіх предметів і курсів передбачено 20% резервного часу. При складанні календарно-тематичного планування учитель може використовувати його на власний розсуд, наприклад, для вдосконалення вмінь, дослідження місцевого середовища (довкілля), у якому мешкають діти, краєзнавчих розвідок, дослідницько-пізнавальних проєктів та екскурсій, зокрема з ініціативи дітей. Крім того, пропонується наприкінці кожної чверті планувати корекційно-рефлексійний

тиждень для подолання розбіжностей у навчальних досягненнях учнів. З метою створення умов для проектної діяльності учнів, здійснення спостережень, досліджень, виконання практико орієнтованих завдань протягом навчального року пропонується виділити час на проведення навчально-пізнавальної практики, екскурсій. Вибір змісту і форм організації такої навчально-пізнавальної практики заклад освіти визначає самостійно.

2.План роботи класного керівника початкових класів

Зміст плану класного керівника початкових класів повинен задовольняти такі вимоги: зв'язок запланованих заходів із життям; всебічність виховної роботи; доцільність вибраних форм організації діяльності; визначення конкретних справ і раціональний розподіл часу на їх виконання; залучення до роботи здобувачів освіти, членів сім'ї, представників громадськості.

Плани виховної діяльності освітнього процесу НУШ, календарне планування ГПД, план роботи професійних спільнот (методичних об'єднань), гуртків, спортивних секцій тощо складаються на період, визначений педагогічним колективом, в довільній формі та узгоджуються з заступником директора з навчально-виховної роботи .

Планування можна розглядати як один з етапів управління процесом формування особистості та учнівського колективу. Це спільна діяльність класного керівника, учнів і дорослих щодо визначення цілей, змісту й способів організації освітнього процесу в життєдіяльності класного колективу.

Тема 4. Особливості організації внутрішньошкільного контролю у системі початкової освіти

1. Порівняння традиційного та інноваційного підходів до організації внутрішньошкільного контролю

Контроль – одна із операційних функцій управління. Вона підкорена, як і аналіз, планування, організація, регулювання, реалізації основної мети управління: забезпечення стабільності, оптимальності функціонування закладу освіти та переведення його на більш високий якісний рівень. Співставлення традиційних та інноваційних підходів до контролюючої діяльності адміністрації сучасної школи дало змогу виокремити певні узагальнення (Дивитись табл.1).

Ефективність здійснення контролю зумовлює якість реальних і подальше прогнозування бажаних показників розвитку закладу освіти, його освітнього процесу та діяльності всього шкільного колективу. Функція контролю дозволяє тримати на «пульті управління» найважливіші питання навчального закладу, своєчасно реагувати на відхилення від норми та на негативні явища, знаходити невикористані резерви, підтримувати оптимальну трудову напругу в колективі.

А відтак необхідно розвивати і оновлювати підходи, методи, форми контролюючої діяльності відповідно до вимог демократизації та гуманізації управління сучасним закладом освіти.

Таблиця 1

№	Властивості ВК при традиційному управлінні	Властивості ВК при інноваційному управлінні
---	--	---

1.	Увага до кількісних аспектів перевірки	Узагальнення кількісних показників та перетворення їх у якісні аспекти
2.	Контроль за процесами	Контроль за результатами
3.	Перебільшена увага до виховної функції контролю	Увага до методичного спрямування контролю
4.	Використання сталої, випр обумовленої системи контролю	Постійне моделювання та оновлення системи контролю
5.	Широке використання несподівано го контролю як засобу адміністративного впливу	Забезпечення випереджального характеру контролю, реалізація мотиваційної функції контролю
6.	Одноосібне та адміністративне планування контролю	Гласність контролю, залучення колективу до розробки та обговорення системи контролю
7.	Вибір зручної технології контролю	Вибір ефективної технології контролю. Моделювання контролю на рівні засобів та технік
8.	Дотримання формальних вимог (бюрократія) контролю	Демократизація внутрішньошкільного контролю, дотримання принципу егалітарності
9.	Контроль визначається як основний засіб перевірки роботи вчителів та учнів	Контроль визначається як засіб регулювання та корекції в педагогічному процесі
10	Пріоритетна увага до особистості того, кого контролюють	Пріоритетна увага до рівня компетентності та особистісних якостей того, хто здійснює контроль

Навчально-практичні рекомендації до теми

Тема 5. Особливості організації методичної роботи вчителя початкових класів

1. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу початкових класів.

1. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах освіти у 2024-2025 навчальному році (Початкова освіта)

Моделльні навчальні програми 1-4 класи

2. Типова освітня програма, 1-2 клас (автор Савченко О.Я.).

3. Типова освітня програма, 1-2 к. (автор Шиян Р.Б.).

4. Типова освітня програма, 3-4 к. (автор Савченко О.).

5. Типова освітня програма, 3-4 к. (автор Шиян Р.Б.).

2. Алгоритм підготовки до вивчення передового практичного досвіду вчителя початкових класів

Крок 1 Ознайомтеся з нормативними документами.

<https://testportal.gov.ua/normatyvni-dokumenty-pedahog/>

Крок 2 Перевірте свою здатність планувати й реалізовувати освітній процес на основі особистісно-зорієнтованого та компетентнісного підходів.

Для цього визначте: 1. Чи плануєте Ви освітній процес із урахуванням вимог Державного стандарту початкової освіти та освітньої програми

2. Які педагогічні технології в освітньому процесі на основі особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів Ви використовуєте?

Наприклад, технологію критичного мислення, кейс-технології, мнемотехніку, інтегроване навчання, ІКТ-технології тощо.

3. Як організуєте роботу учнів з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей (зокрема й дітей з особливими освітніми потребами), добираючи доцільні методи, прийоми, засоби навчання? Наприклад, частіше взаємодійте з кожною дитиною індивідуально; розмовляйте на рівні її очей; називайте дітей на ім'я.

4. Чи надаєте дітям рівні можливості участі в різних формах взаємодії, зокрема організуєте співпрацю учнів у парах, мікрогрупах, групах? Вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації

5. Чи забезпечуєте баланс між активним, пасивним та інтерактивним навчанням? Як саме?

6. Чи володієте навичками вербальної та невербальної комунікації?

7. Чи застосовуєте різноманітні форми оцінювання роботи учнів та їхньої навчальної діяльності?

Крок 3 Перевірте, чи здатні Ви здійснювати процес навчання, виховання та розвитку учнів, основою якого є повага до прав людини, патріотизм, демократичні й інші загальнолюдські цінності.

Для цього визначте:

1. Чи формуєте в учнів повагу до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини й громадянина, нетерпимість до приниження честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками?

2. Як розвиваєте в учнів патріотизм, повагу до державної мови й державних символів України, шанобливе ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, традицій і надбань українського народу?

3. У який спосіб забезпечуєте позитивне ставлення до індивідуальних відмінностей учнів, урахуєте особливості та захищаєте права кожного з них?

Крок 4 Перевірте, чи здатні Ви створювати безпечно і психологічно комфортне освітнє середовище, орієнтоване на розвиток дітей та їхньої мотивації до навчання.

Для цього визначте: 1. Чи відповідає освітнє середовище вимогам до безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни?

2. Як мотивуєте учнів до вибору виду діяльності та активного навчання, організовуючи освітні осередки, зокрема і для індивідуальної роботи дітей? Наприклад, заохочуйте дітей ініціювати заходи та брати на себе виконання певних обов'язків у класі.

3. Чи використовує в освітньому середовищі навчальні матеріали відповідно до інтересів і потреб дітей?

4. Чи забезпечуєте учням емоційний і психологічний комфорт освітнього середовища?

Крок 5 Перевірте, чи здатні Ви налагоджувати і підтримувати партнерські стосунки з родинами учнів задля розвитку здібностей та можливостей кожної дитини.

Для цього визначте: 1. Як Ви співпрацюєте з родинами учнів, використовуючи різні форми комунікації, щодо успіхів у навчанні та розвитку їхніх дітей, зокрема для розроблення і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії?

Наприклад, усе для підготовки індивідуальне спілкування з батьками; залучайте їх до обміну досвідом з питань розвитку та виховання дітей; постійно поповнюйте й демонструйте батькам «Літопис класу» з фотографіями заходів чи подорожей, фрагментами цікавих учнівських робіт тощо.

2. Чи залучаєте батьків до організації освітнього процесу, чи проводите спільно з ними заходи для дітей?

Крок 6 Поміркуйте, чи здатні Ви до постійного професійного розвитку, самооцінювання та рефлексії.

Для цього визначте:

1. Чи можете проаналізувати сильні та слабкі сторони своєї професійної діяльності, чи формуєте й розвиваєте власну інформативну компетентність, визначаєте шляхи подальшого саморозвитку?

2. Чи оцінюєте свою роботу на підставі інформації з різних джерел (результати оцінювання учнів, зворотний зв'язок від колег, керівництва, учнів, їхніх батьків)?

3. Чи берете участь у семінарах, тренінгах, майстер-класах, науково-практичних конференціях, вебінарах, роботі творчих груп із професійних питань?

4. У який спосіб співпрацюєте з іншими педагогами для підвищення професійної компетентності? Наприклад, ведення професійного щоденника допоможе проаналізувати власні сильні та слабкі сторони і визначити напрямки для самоосвіти. Якщо Ви можете відповісти на ці запитання та ще підкріпити відповіді конкретними прикладами — на вас неодмінно очікує успіх. Якщо ні... Поверніться до питання, яке викликало труднощі. Спробуйте попрацювати в цьому напрямі: порадьтеся з колегами, підготуйте виступ на спільному зібранні, реалізуйте ідеї практично на уроці.

Навчально-практичні рекомендації до теми

Тема 6. Особливості організації інформаційно-освітнього простору у ЗЗСО

1.Способи підвищення ефективності організації безпечного освітнього простору в умовах сьогодення

В умовах сучасних викликів педагоги повинні гнучко адаптувати формат проведення уроків відповідно до вимог

безпеки, шукати дієві інструменти для навчання та психологічної підтримки школярів, налагоджувати канали комунікації, які дозволяють бути на постійному зв'язку, а також допоможуть урізноманітнити проведення офлайн та онлайн-уроків та заохочуватимуть школярів до плідної роботи. Адже їхня мотивація до навчання є одним із головних показників якості освітнього процесу. Для чіткого розуміння сучасних способів підвищення ефективності організації безпечного освітнього простору в умовах сьогодення рекомендуємо ознайомитись з інформацією поданої у таблиці (див. Табл.1)

Таблиця 1.

	Способи	Організаційно-методичний зміст
1	Розпочинайте урок із цікавого	Як привернути увагу школярів із першої хвилини уроку? Розпочніть його невимушено та захопливо! Наприклад, можна обрати певну новину або медіапродукт, який опосередковано пов'язаний із навчальним матеріалом, та запропонувати учням знайти зв'язок із темою заняття. Або ж попросити їх розповісти про свої плани на майбутнє чи навіть поділитися жартами або кумедними історіями. Гумор, обмін інформацією, творчість, співпраця дають чудову можливість налаштувати школярів на продуктивну роботу й створити комфортну психологічну атмосферу на уроці.
2	Використовуйте різні моделі навчання	Характерною рисою ефективного навчання є використання різних стратегій та методик. Навчання на основі запитів, проектна діяльність, взаємонавчання, модель «перевернутого» класу дозволяють урізноманітнити освітній процес та залучити до роботи кожного учня. Наприклад, стиль

		«перевернутої» класної кімнати дає учням чудову можливість спілкуватися з учителем і ставити запитання протягом більшої частини їхнього навчального дня. Навчання на основі запитів, де вчитель діє більш як фасилітатор, а не як авторитетна особа, дозволяє реалізувати школярам власні освітні потреби, сприяє підвищенню мотивації та захопленню навчанням.
3	Змінюйте середовище навчання	Проведення уроків у нетрадиційній обстановці допомагає школярам відвикнути від підказок звичного оточення і не залежати від них. Регулярна зміна місця навчання сприятиме зменшенню психологічної бар'єру щодо нового середовища та розвиватиме здатність пригадати матеріал у будь-якій обстановці.
4	Створюйте різний контент	Використання цифрових технологій є надзвичайно впливовим фактором на досягнення успіху в навчанні сучасних школярів. А в умовах дистанційного навчання без них зовсім не обійтись. Добірка цікавих допоміжних засобів (відео, наочні посібники, навчальні ігри) додадуть інтерактивний та візуальний елемент під час опанування нової теми. А графічні резюме у вигляді ментальних карт, блок-схем та діаграм є дійсно ефективними засобами узагальнення та систематизації навчального матеріалу.
5	Призначайте ролі	Для підвищення ефективності навчання варто розробляти диференційовані завдання з урахуванням індивідуальних можливостей школярів і призначати окремі ролі для кожного учасника команди. Відчуття відповідальності за виконання певного кроку у груповій роботі заохочуватиме їх до активних дій.

6	<ul style="list-style-type: none"> · Грайте та досліджуйте 	<p>Учні розуміють світ, якщо вони можуть вільно його досліджувати, творчо експериментувати та розв'язувати проблеми з урахуванням свого досвіду. А якщо дослідження проводиться у формі гри, від якої вони у захваті, їхня концентрація уваги підвищується до пікового рівня. Гра активізує їхню увагу та творчі здібності, заохочує перевіряти власні гіпотези, вигадувати ідеї та розвивати розуміння причин та наслідків. І навіть якщо вони зазнають невдачу з першої спроби, вони спробують ще раз подолати труднощі і поліпшити свій результат. Адже для них це лише гра.</p>
7	<ul style="list-style-type: none"> · Відслідковуйте прогрес учнів 	<p>Прогрес навчання школярів є цілісною системою, яка, крім оцінок, має включати рівень мотивації та інтерес до вивчення предмета й враховувати їхні індивідуальні особливості та попередні досягнення. Тож під час проведення моніторингу не варто орієнтуватися на будь-які «встановлені» середні показники, які не враховують всі фактори впливу на успішність учнів. Адже ця інформація важлива не стільки для освітніх управлінців, скільки для самих школярів. Вони мають розуміти, у чому вони досягли успіху, над чим потрібно працювати та як покращити свої результати</p>
8	<ul style="list-style-type: none"> · Підтримуйте учнів 	<p>Під час дистанційного навчання досить складно визначити психологічний стан кожної дитини, дізнатися про її страхи та занепокоєння. Аби сприяти їхній соціалізації можна проводити невеликі групові навчальні заняття.</p>

9	Взаємодійте з батьками	Батьки відіграють головну роль у навчанні своєї дитини. Адже саме вони допомагають школярам опанувати новий матеріал, виконувати домашнє завдання та надавати відповіді на їхні запитання. Тож надзвичайно важливо організувати ефективну двосторонню комунікацію з ними. Спілкуйтеся у месенджерах, розробляйте інструкції та рекомендації, які допоможуть їм розібратися з навчальною програмою та онлайн-сервісами, що використовуються в освітньому процесі
---	------------------------	---

2. Особливості використання веб-технології та програмних засобів для організації освітнього процесу початкової школи в умовах дистанційного навчання

Для того щоб чіткіше зрозуміти особливості використання веб-технології та програмних засобів для організації освітнього процесу початкової школи в умовах дистанційного навчання рекомендуємо ознайомитись із структурою інформаційного середовища ЗЗСО, учасниками освітнього процесу хто є користувачами інформаційних послуг та рівнем доступу до ресурсів інформаційного середовища ЗЗСО (див. Додатки)

З метою ефективної організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання вчителі початкових класів можуть використовувати різноманітні ресурси, а саме: тематичний контент Youtube (тематичне відео, короткі ролики, фільми - екранізації, освітні канали тощо); інфографіку; аудіо-книги або підкасти, інтерв'ю з цікавими людьми; блоги вчителів (викладачів)-предметників(за категоріями) та ін. Для організації дистанційного та індивідуального навчання в закладах освіти можна також

використовувати наступні веб-технології та програмні засоби:

Платформа Moodle – безкоштовна платформа з широкими освітніми можливостями.

Платформа Google Classroom – це інструмент, що пов’язує Google Docs, Google Drive і Gmail, допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу або в режимі дистанційного навчання. Завдяки платформі Classroom можна організувати проектну роботу, перевернуте навчання, дистанційне навчання.

Платформа LearningApps.org – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки різноманітних завдань з різних предметних галузей для використання і на заняттях, і позанавчальний час. Крім того, Learningapps.org надає можливість дистанційного навчання кожному педагогу, адже дозволяє створити набір класів у власному акаунті, ввести дані про здобувачів освіти, їх профілі, задати пароль для входу та викладати вправи для виконання.

Платформа Learning.ua – містить онлайн тести, інтерактивні завдання з математики, української мови.

Платформа Stepik – безкоштовна освітня платформа та конструктор відкритих онлайн-курсів та уроків. Хмарні сервіси (Office365, Google) для спільної роботи учасників освітнього процесу.

На основі проаналізованих інформаційних джерел, нами виявлено освітні онлайн-платформ на допомогу вчителям початкових класів в організації дистанційного навчання. Серед них:

Студія онлайн-освіти Educational Era <https://www.ed-era.com/>

Prometheus <https://prometheus.org.ua/> Онлайн курси України і світу із різних предметів та різноманітних напрямків для вчителів та учнів.

Мультимедійні підручники КМ Медіа (з відео і можливістю читати на телефонах) <http://kmmedia.com.ua/books/>

Українська програма – каталог е-підручників, відео, аудіокниг для школи <http://ukrprog.com/>

Розумники – придбання (диски та скачування з сайту) ліцензійних МОН е- підручників (педагогічні програмні засоби, тести, лабораторні практикуми та інше) <http://rozumniki.net/>

Нова школа-навчальні диски для школярів (каталог ресурсів всіх предметів) <http://novashkola.com.ua/> .

Для забезпечення організації дистанційного навчання здобувачів початкової освіти, необхідні певні види інструментів. На основі проаналізованих літературних та інформаційних джерел коротко охарактеризуємо деякі з них.

Електронна пошта – це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, які в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування вчителя та учня, а також учнів між собою.

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. Найбільш поширений текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою

голосу, що під час вивчення іноземної мови у дистанційній формі є важливим моментом. В освітніх цілях за необхідності можна організувати спілкування в чатах з носіями мови. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться у рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проектної діяльності, обміну інформацією.

Середовище Classroom дозволяє організувати онлайн навчання, використовуючи відео, текстову та графічну інформацію, різні додатки Google. Викладач має можливість контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання.

Сервіс ZOOM.US – дозволяє безкоштовно використовувати для проведення онлайн-занять. Його можливості: спільне використання екрану; проведення інтегративних вебінарів; робота з Google-диск, Dropbox і Vox; групові чати для обміну текстом, зображеннями, аудіо; відеозапис віртуальних зустрічей, тощо Соціальні мережі та Viber дозволяють створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації. Наприклад, Facebook можна використовувати для отримання завдань для здобувачів освіти, проведення консультацій, взаємообміну довідковою інформацією, проходження тестів та іншим шляхом організації спільноти

3. Корисні сервіси для організації дистанційного та змішаного навчання

Таблиця 2.

№	Назва/посилання	Характеристика	Застосування
1	WriteReader https://app.writereader.com/	Сервіс для створення віртуальних кни-	Тему книжки можна обрати з будь-

		<p>жок, які можуть містити текст, зображення та звуковий супровід.</p> <p>Дуже простий та яскравий інтерфейс, легкий у роботі для дітей. Реєстрація необхідна тільки вчителю</p>	<p>якого шкільного предмета.</p> <p>Доцільніше обрати загальну тему з декількома напрямками.</p> <p>Можна застосувати в груповій роботі, проектній діяльності</p>
	<p>MyStorybook https://www.mystorybook.com</p> 	<p>Безкоштовний сервіс для створення своїх цікавих історій за допомогою впрограмованих зображень на різні теми. Можливо додати текст і оформити роботу у вигляді журналів.</p>	<p>Застосовувати такий ресурс можна для яскравих переказів прочитаних текстів або для уточнених розповідей дітей про свої канікули</p>

Навчально-практичні рекомендації до теми

Тема 7. Моніторинг

якості досягнень молодших школярів

1.Організація моніторингу навчальних досягнень молодших школярів

Для успішності шкільного навчання важливе значення має забезпечення гармонійного фізичного і психічного розвитку учнів, що направлене на підвищення рівня

розвитку здоров'язберігаючої функції навчання. На допомогу вчителю приходять соціальний педагог, практичний психолог, медичний працівник школи, вихователь групи подовженого дня.

Таким чином, кожен член педагогічного колективу бере участь в управлінні якістю освіти. На відміну від загальноприйнятого розуміння контролю, педагогічний моніторинг є формою організації, збору, збереження, обробки і поширення інформації, що забезпечує безперервне відстеження стану викладання і рівня навчальних досягнень учнів.

Важливу роль у забезпеченні ефективності навчально-виховного процесу відіграє раціональна його організація. За результатами моніторингу вчитель у межах предмета відповідно до кожного розділу або теми програми має змогу проаналізувати власну діяльність, визначити ступінь успішності засвоєння учнем знань, умінь та навичок, спланувати й скоординувати подальшу роботу з учнями, врахувати ставлення до предмета, мотивацію навчання і на основі цього визначити комплекс навчальних цілей (дивитись табл.1).

Таблиця 1.

Характеристика навчальних цілей (система Б. Блума)

Основні категорії навчальних цілей	Узагальнення навчальних цілей
---	--------------------------------------

<p style="text-align: center;">1. Знання</p> <p>Передбачає запам'ятовування та відтворення вивченого матеріалу. Мова може йти про різні види змісту - від конкретних фактів до цілісної теорії. Спільна риса цієї теорії - пригадування відповідних теорій</p>	<p style="text-align: center;">Учень</p> <p><i>Знає</i> терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила, принципи</p>
<p style="text-align: center;">2. Розуміння</p> <p>Показником розуміння вивченого може бути перетворення матеріалу з однієї форми в іншу, переклад з однієї мови на іншу. Критерієм розуміння може також виступати інтерпретація матеріалу учнем (пояснення, стислий переказ) або прогнозування подальших подій, явищ, передбачення результатів. Такі навчальні результати виходять за межі простого розуміння матеріалу</p>	<p style="text-align: center;">Учень</p> <p><i>Розуміє</i> правила, факти і принципи; <i>інтерпретує</i> словесний матеріал, схеми; <i>перетворює</i> образний матеріал у словесний; <i>оцінює</i> майбутні події, які впливають з існуючих даних</p>
<p style="text-align: center;">3. Застосування</p> <p>Передбачає вміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях (застосування правил, методів, понять). Відповідні результати навчання потребують вищого рівня володіння матеріалом, ніж розуміння</p>	<p style="text-align: center;">Учень</p> <p><i>Використовує</i> поняття в нових ситуаціях; <i>застосовує</i> їх у практичних ситуаціях; <i>демонструє</i> правильне його застосування</p>
<p style="text-align: center;">4. Аналіз</p> <p>Передбачає вміння розділити матеріал на частини так, щоб чітко відстежувалася його структура (виділення частин цілого, встановлення взаємозв'язку між ними). Навчальні результати потребують усвідомлення як змісту навчального матеріалу, так і його внутрішньої будови</p>	<p style="text-align: center;">Учень</p> <p><i>Виокремлює</i> приховане (не буквальне); <i>бачить</i> помилки і прорахунку <i>з'ясовує</i> різницю між фактами та наслідками; <i>оцінює</i> значущість інформації</p>

5. Синтез	Учень
<p>Передбачає вміння комбінувати елементи, щоб одержати ціле, яке має ознаки нового. Таким продуктом діяльності може бути повідомлення (доповідь, реферат тощо), план діяльності або сукупність узагальнених зв'язків (схеми, алгоритми, технологічні картки тощо). Такі навчальні результати завбачують діяльність творчого характеру, яка акцентується на створенні нових схем і структур</p>	<p><i>Пише</i> невелику творчу роботу (твір); <i>використовує</i> знання з різних галузей для того, щоб скласти план вирішення тієї чи іншої проблеми</p>

Особлива роль в організації моніторингу належить вчителю початкових класів. Для покращення організації освітнього процесу вчитель повинен володіти комплексним підходом до вивчення особистості молодшого школяра. Реалізувати в початковій школі такий комплексний підхід допоможе моніторинг якості освіти, в основі якого лежать наступні показники: якість знань учнів; рівень розвитку пізнавальної сфери учнів; рівень сформованості основних освітніх компетенцій; професійно-педагогічні досягнення вчителів; рівень розвитку здоров'язберігаючої функції навчання; адаптація школярів до нового ступеня навчання; ефективність освітнього процесу; рівень розвитку соціокультурної компетентності.

Оскільки моніторинг - це неперервна контролююча діяльність в системі «вчитель – учень», яка дає змогу спостерігати і коригувати, у разі потреби, просування кожного учня від незнань до знань, то таку діяльність, звичайно, треба спланувати.

Роботу з моніторингових досліджень краще розпочинати при складанні календарно-тематичного плану з урахуванням діагностики ключових компетенцій учнів початкової школи. Відслідкувати рівень засвоєння знань учнями вчителю допоможе аналітичний зошит, в якому фіксується якість засвоєння навчального матеріалу. Це дає змогу правильно спланувати індивідуальну роботу з учнем, яка спрямована на підвищення якості знань.

Розглянемо основні чинники, що впливають на розвиток навчальних здібностей учнів:

– позитивний вплив (індивідуальні здібності й загальна навченість, доступність додаткових джерел інформації, наявність домашньої бібліотеки, комп'ютера, дозваний доступ до телевізора, наявність окремої кімнати, робочого місця, можливість отримання вчасної допомоги у навчанні від родичів, відчуття безпеки);

– негативний вплив (відчуття небезпеки у школі і вдома, більше трьох дітей у сім'ї, відсутність власного робочого місця; недостатня контрольованість з боку дорослих часу виконання учнем домашніх-завдань, перегляду телепередач та користування комп'ютером; байдужість батьків до результатів навчання, несформована самостійність у навчально-пізнавальній діяльності)ситуативна дія (тип навчального закладу, впевненість/непевненість у собі й своїх можливостях, психологічний мікроклімат у сім'ї та школі, сформованість/несформованість самооцінки, вік, стать).

Методично-технологічна процедура здійснення моніторингових досліджень навчальних досягнень молодших школярів відбувається такі етапи роботи: вхідна діагностика (підготовчі заняття), навчальна діагностика та корекційна робота, вихідна діагностика (сформованість

життєвих компетентностей, готовність до ДПА).

I етап. Діагностика вхідна

Початкова школа, зберігаючи наступність із дошкільним періодом, забезпечує подальше становлення й розвиток особистості дитини. У молодших школярів формується вміння вчитися шляхом оволодіння організаційними, логіко-мовленнєвими, пізнавальними й контрольнo-оцінними вміннями та навичками, особистий досвід культури поведінки в соціальному та природному оточенні, співпраці в різних видах діяльності. Отже, успішність навчання значною мірою визначається рівнем оволодіння загально навчальними вміннями та навичками. До їх складу входять:

- організаційні (опанування дітьми раціональних способів організації свого навчання);
- загальнопізнавальні (вміння спостерігати, розмірковувати, запам'ятовувати й відтворювати матеріал);
- загальномовленнєві (основні елементи культури слухання й мовлення);
- контрольнo-оцінні (засвоєння учнями способів перевірки та самоперевірки, оцінювання одержаних результатів).

Вчитель складає індивідуально-розвивальні програми, плани корекційної діяльності. Так готовність дітей до навчання в першому класі перевіряється у квітні - травні, в ході прийому дітей до 1-го класу. Емоційно-вольову готовність рекомендують перевіряти за допомогою методики Д.Ельконіна «Графічний диктант», для діагностування розвитку мислення і мовлення рекомендуємо методику «Мислення і мовлення» за С.Мартиненко, для з'ясування початкових математичних уявлень - різні математичні завдання, для вивчення

мотиваційної готовності використовуємо метод бесіди. Вчитель встановлює рівні готовності шестирічної дитини до навчання, складає разом зі шкільним психологом, лікарем (медсестрою) діагностичну карту потенційного розвитку дитини, прогнозує її подальший індивідуальний розвиток, визначає оптимальний стиль навчання і виховання.

Картку «Нейрофізіологічна готовність до навчання у школі» заповнює шкільний лікар або медична сестра. Відомості про стан здоров'я і фізичний розвиток дитини можна знайти в медичній картці, а також отримати в ході спостереження за дитиною. Соціальний стан встановлюється у бесідах із батьками, за допомогою анкетування. Дані про учня вносяться до нейрофізіологічної картки напередодні кожного навчального року.

II етап. Діагностика навчальна.

В організації процесу оволодіння знаннями, вміннями й навичками важливого значення набуває вивчення його результативності. Інформація про стан засвоєння навчального матеріалу класом загалом та окремими учнями допомагає вчителю правильно обирати методи навчання й повною мірою здійснювати індивідуально-диференційований підхід. Здійснюється індивідуально-диференційований підхід до учнів різними шляхами, але можна виділити кілька напрямів:

1. Початковий (планування діяльності вчителем):

- вивчення особливостей учнів, класу (спостереження, анкетування, бесіди тощо);
- з'ясування рівнів сформованості визначальних характеристик особистості, встановлення рівня комунікабельності учнів у процесі спільної діяльності;
- визначення міри зацікавленості учнів під час виконання

окремих видів діяльності;

- визначення цілей, постановка завдань, вибір засобів, шляхів організації діяльності кожного учня.

2. Основний (реалізація планів учителя):

- безпосереднє здійснення індивідуально-диференційованого підходу до учнів;
- коригування планів (якщо в цьому є потреба);
- чергування педагогічного аналізу з практичною діяльністю, корекцією.

3. Моніторинг отриманих результатів:

- підбиття підсумків і оцінювання отриманих результатів (аналіз учителя);
- самоаналіз учителя з огляду на обрані методи, прийоми, форми роботи;
- самоаналіз учня (досягнення та недоліки проблеми, їх значимість, шляхи усунення).

4. Самоконтроль учителем своєї педагогічної діяльності - складання вчителем планів корекційної діяльності.

Результати моніторингу мають стати джерелом інформації, на основі якої буде спланована корекційна робота. Вона не зводиться до фіксації помилок та їх виправлення. Ця робота має бути діагностично-корекційною, тобто супроводжуватись виявленням типових помилок, причин цих помилок, шляхів їх усунення, динаміки змін успішності кожного учасника.

За даними діагностики можна виявити рівень сформованості загально навчальних умінь і навичок. Результати діагностики вносяться до відповідних таблиць.

III етап. Вихідна діагностика

Відповідно до п. 3 Положення про державну підсумкову атестацію учнів у системі загальної середньої освіти державній підсумковій атестації підлягають результати

навчальної діяльності учнів 4-го класу з української мови, українського читання, математики.

Використання моніторингової системи дає змогу перевірити оволодіння учнями 4-х класів основними знаннями з предметів «Українська мова», «Читання», «Математика» на рівні обов'язкової підготовки, що є необхідною умовою подальшого навчання. Проведення таких досліджень обов'язкове для аналітичної роботи, спрямованої на визначення тенденції розвитку мовної та математичної підготовки випускників початкової школи.

За допомогою вказаних методик не лише збагачуються знання про особистість кожної дитини, а й визначаються шляхи корекційно-профілактичної роботи щодо поліпшення її емоційного стану, здійснення особистісно орієнтованої педагогічної взаємодії, підготовка підґрунтя для навчання у наступному класі.

Надалі така форма опрацювання результатів психолого-педагогічної діагностики учнів може допомагати класоводам відстежувати розвиток умінь та навичок і рівень сформованості компетентностей випускників початкової школи.

2. Організація моніторингу якості виховної роботи у початковій школі

Організація моніторингу якості виховної роботи може відбуватися у такі етапи:

I етап. *Вихідно-діагностичний*. Тут відбувається вивчення вихідного стану рівня особистісного розвитку учнів, колективу учнів та умов виховання у сім'ї.

II етап. *Підготовчий*. Визначення цілей і завдань виховної роботи з учнями, виходячи з результатів вихідної діагностики, Програми виховання молоді в Україні, річного плану школи й індивідуальних потреб учнів та учнівського

колективу. На цьому етапі створюється модель і план виховної роботи, програма вивчення учнів та колективу.

III етап. *Змістовно-діяльнісний*. Реалізація наміченого плану виховної діяльності, спостереження за ходом розвитку учнів, заповнення індивідуальних діагностичних карток, створення зведених карт за підсумками роботи за певний період часу, проведення індивідуальної корекційної роботи й оцінка ефективності окремих виховних заходів.

IV етап. *Оціночно-прогностичний*. Узагальнення результатів виховної роботи у формі таблиць, графіків, діаграм, гістограм; розгляд питання щодо необхідності корекції виховних дій, ефективного застосування тих чи інших форм виховної роботи, видача відповідних рекомендацій батькам та вчителям-предметникам, визначення перспектив подальшого розвитку учнів та колективу класу, підсумковий звіт класного керівника про результати своєї діяльності, створення аналізу виховної роботи за минулий період.

Результатом моніторингу якості виховної роботи є змістова характеристика рівня розвитку особистості учня та учнівського колективу відповідно до засобів, що застосовуються у виховній діяльності її суб'єктами.

Ефективність виховання – це співвідношення між метою виховання і результатами, досягнутими у процесі формування особистості, соціальних груп.

Для моніторингу результатів виховного процесу необхідно мати чітке уявлення про визначення рівнів вихованості учнів, їхньої свідомості, поведінки; вміти бачити зміни в її поведінці у результаті виховних впливів; обирати найефективніші форми і методи виховання. Без цього неможливо об'єктивно оцінити ефективність та якість виховної роботи, її впливу на колектив, кожного учня зокрема.

Складність процесу виховання зумовлена тим, що результати його не завжди помітні відразу. Тільки з часом можна судити про результативність виховного впливу педагога, що виявляється у вихованості молодших школярів.

Вихованість - комплексна характеристика особистості, враховує наявність і рівень сформованості в неї суспільно значущих якостей. Результати процесу виховання різні, оскільки залежать від індивідуальних особливостей вихованців, їх ставлення до навколишнього світу, виховних впливів, однолітків, батьків, педагогів.

Критерієм вихованості кожної особистості є не лише знання законів, правил, норм поведінки, а конкретні дії відповідно до визнаних норм і правил. Такі критерії не можуть бути універсальними, бо в кожному конкретному соціальному середовищі є свої норми і правила, а отже, і показники вихованості людини. При цьому слід враховувати вік, рівень соціального досвіду людини тощо.

Критерії вихованості - ознаки, за допомогою яких роблять висновок про рівень вихованості людини, оцінюють результати виховного впливу.

Рівень вихованості - ступінь сформованості в учня відповідно до вікових можливостей найважливіших якостей особистості, які є показниками вихованості. Рівень вихованості наближено характеризують словами: високий, середній, низький. Високий рівень певної якості особистості характеризується наявністю всіх ознак, властивих цьому показнику. Середній — наявністю половини чи більше ознак відповідного критерію. Низьким вважають такий, коли є менше половини ознак від загальної кількості чи коли їх немає взагалі.

Основними показниками рівня вихованості школяра є зовнішній вигляд, культура поведінки у школі та за її

межами, громадська активність, самостійність у всіх видах діяльності, сформованість наукового світогляду, національної самосвідомості, ставлення до навчання, інтерес до знань і усвідомлення їх ролі в своєму розвитку, прилучення до національної та світової культури, фізичне здоров'я, захоплення фізичною культурою і спортом, працелюбність, орієнтованість на майбутню професію. Оцінити рівень вихованості учня можна і за його ставленням до навколишньої дійсності. У ставленні до суспільства він виявляє патріотизм, суспільну дисциплінованість, громадську активність, працьовитість, відповідальність, солідарність, відданість справі; у ставленні до інших людей - повага їх гідності, піклування, терплячість; до себе - гідність, самокритичність, самоконтроль, ініціативу, оптимізм; до культури - повагу до культурних цінностей, контакти з діячами культури, розуміння прекрасного; до природи - повагу до всіх форм життя, замилювання природою, примноження її багатств і раціональне їх використання; до моральних цінностей - демократизм, гуманізм, поважання свободи волі особистості. (дивитись таблицю 2)

Таблиця 2

Критерії, показники та методики вивчення стану вихованості молодших школярів

Критерії	Показники	Методики вивчення
I. Сформованість пізнавального потенціалу особистості учня	Освоєння учнями освітньої програми Пізнавальна активність учнів	• Шкільний тест розумового розвитку • Статистический аналіз поточної і підсумковій успішності

	Сформованість навчальної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Методики вивчення розвитку пізнавальних процесів. • Педагогічне спостереження
II. Сформованість морального потенціалу особистості учня	<p>Моральна спрямованість особистості</p> <p>Сформованість відносин дитини до Батьківщини, суспільства, сім'ї, школи, до себе, природи, праці.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Тест «Міркуємо про життєвий досвід» • Методики «Недописана теза», «Ситуація вибору» • Метод ранжирування • Методики «Ріпка» («Що у мене виросло»), «Магазин», «Золота рибка»
III. Сформованість комунікативного потенціалу особистості учня	<p>Комунікабельність</p> <p>Знання етикету поведінки</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Методика виявлення комунікативних схильностей учнів • Педагогічні спостереження
IV. Сформованість естетичного потенціалу учня	Сформованість естетичних почуттів	<ul style="list-style-type: none"> • Методика Горренса • Педагогічні спостереження
V. Сформованість фізичного потенціалу учня	<p>Стан здоров'я учня</p> <p>Розвиток фізичних якостей особистості</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Статистический медичний аналіз стану здоров'я учня • Виконання контрольних нормативів з

		перевірки розвитку фізичних якостей
VI. Задоволення учнів життєдіяльністю школи	Комфортність дитини у школі Емоційно-психологічний стан учня у школі (класі)	<ul style="list-style-type: none"> • Методика А.А. Андрєєва «Вивчення задоволеності учня шкільної життєм» • Методики «Наші відносини», «Психологічна атмосфера у колективі» • Анкета «Ти і твоя школа» • Соціометрія

При визначенні рівня вихованості учнів нерідко послуговуються такими методами науково-педагогічного дослідження, як педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, вивчення продуктів діяльності учнів та ін.

Перелічені методики дають можливість отримати необхідну і достовірну інформацію про розвиток особистості учнів.

Узагальнення результатів діагностик подаються у вигляді таблиць, графіків, діаграм, гістограм. При виявленні учнів з низьким рівнем вихованості на засідання ПС класних керівників розглядається питання корекції виховних дій, ефективного застосування тих чи інших форм виховної роботи щодо таких учнів. Класний керівник готує відповідні рекомендації батькам та вчителям-предметникам, визначає перспективи подальшого розвитку учнів. Робота класного керівника з учнями, які мають низький рівень вихованості має відображення в індивідуальній корекційній карті учня.

Критеріями якості виховної роботи мають виступати ті параметри життя школи, які визначають здатність учитися і вихованість школярів, їхнє ставлення до виховання і навчання, до школи і педагогів, готовність їх до свідомого вибору професії, здатність адаптуватися до сучасних життєвих умов.

Науковці стверджують, що класні учнівські колективи є неформальними об'єднаннями. Кожен класний керівник, безумовно, впевнений, що добре знає свій клас, адже він перебуває в його середовищі майже щодня. Практика доводить, що яким би не був дружнім клас, він усе одно має свою внутрішню структуру, яка не завжди відома педагогам, які працюють з класом. Моніторинг статусної структури класного колективу та причини формування колективного статусу кожного з учнів зокрема дає змогу розробити корективні заходи щодо психологічної підтримки дітей, у яких низька соціальна адаптація

3.Інструментарій моніторингу освітніх досягнень учнів початкових класів

Для успішного і якісного здійснення моніторингових досліджень необхідно розробити комплекти дидактичних матеріалів, розрахованих на вивчення певних розділів програмового матеріалу навчальних предметів у початковій школі. Вони складаються з:

- логічної структури навчальної теми як еталона засвоєння навчального матеріалу всіма учнями (що повинні знати, вміти);

- системи перевірних робіт і методики їх швидкої перевірки;

- системи тренувальних вправ;

- додаткових і повторних завдань;

- системи підсумкових контрольних робіт.

Для проведення моніторингових досліджень навчальних

результатів учнів початкових класів рекомендують використовувати такий *інструментарій*:

- тести;
- картки;
- контрольні роботи;
- творчі роботи;
- діагностична картка готовності дітей до навчання у 1-му класі;
- технологічні карти (дають змогу зробити висновки про якість викладання, навчання, про характер прогалін у знаннях учнів);

Основними напрямками цього виду моніторингу є: дослідження результативності навчання учнів за підсумками двох семестрів (*моніторинг результативності навчання*); *предметний моніторинг*, який дає можливість відстежити динаміку зміни рівнів навченості з певного предмета за підсумками нульового, контрольного та підсумкового зрізів; аналіз результатів участі учнів у Всеукраїнських, обласних, районних (міських) олімпіадах, турнірах, конкурсах МАН і підсумків участі випускників школи у зовнішньому незалежному оцінюванні.

Спостереження за рівнем знань учнів у вчителів в одному класі з одного предмета протягом тривалого періоду, в одного вчителя в різних класах, у кількох вчителів із одного предмета в різних класах дає можливість визначити не лише якісні зміни в знаннях учнів, а й, насамперед, у підвищенні професійних якостей вчителя.

Рівень навченості учнів початкових класів рекомендуємо розраховувати за такою формулою:

$$PNU = Ax + By + Ck/N * 100, \text{ де}$$

N – кількість учнів у класі,

x – 12-10 балів, A=1;

у – 9-7 балів, В= 0,64;

к – 6-4 балів, С=0,36;

Визначення рівня навченості учнів

0 – 44- критичний рівень;

45 – 49- низький рівень;

50 – 75- допустимий рівень;

вище 75- оптимальний рівень;

вище 80 – високий рівень (рекомендують вивчати досвід вчителя);

Аналіз результатів дає змогу виокремити зовнішні та внутрішні чинники, які детермінують успішність учнів, справляючи на них позитивну, негативну дію.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОПОВІДІ:

– оцінка «відмінно» – Здобувач освіти доповідає логічно, послідовно, систематично. Відповідь свідчить про глибоке знання матеріалу. Здобувач освіти опанував основну й додаткову літературу з предмету, рекомендованої планом заняття. Доповідає впевнено, творчо, у доповіді виявляє науковий підхід, не підглядає у конспект, доцільно використовує терміни, правильно пояснюючи їх. Правильно відповідає на більшість питань;

– оцінка «добре» – здобувач освіти виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у своїй відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану планом. Дає відповіді на питання викладача та учасників заняття. Доволі часто під час відповіді користується конспектом;

– оцінка «задовільно» – здобувача освіти виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач сильно «прикутий» до конспекту, припускається помилок. Матеріал не повно розкриває проблему. Відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх;

– оцінка «незадовільно» – здобувача освіти відповідає, читаючи з конспекту, без допомоги якого у матеріалі орієнтується слабо,

допускає принципові помилки. Відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою. Матеріал не розкриває проблему; здобувача освіти читає з конспекту, матеріал відповіді здобувача освіти розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. На запитання викладача та студентів відповіді не може.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ТА ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лебідь О. В. Управління початковою школою : навч. посіб. Вінниця: Нілан, 2015. 311 с.
2. Кобаль В.І. Організація й управління навчально-виховним процесом у початковій школі: навчальний посібник. Ч.1. Мукачєво: Вид-во МДУ, 2015. 140 с.
3. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів ЗЗСО: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. 136 с
4. Онишків З. Основи управління закладом загальної середньої освіти. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2018. 192 с.
5. Фенчак Л.М. Методичні рекомендації з курсу «Організація та управління у початковій освіті» на тему «Моніторинг якості освіти у початковій школі» (для студентів спеціальності «Початкова освіта» ОС. «Бакалавр»). Мукачєво: МДУ, 2018. 40 с.
6. Фенчак Л.М. Методичні рекомендації з дисципліни організація і управління у початковій освіті до вивчення теми «Особливості організації методичної роботи вчителів початкових

класів» (для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» ОС «Бакалавр»). Мукачево: МДУ, 2019. 30 с.

Додаткова

1. Барабош О. Внутрішньошкільний контроль в умовах НУШ:з досвіду роботи. *Завуч*. 2018. №19. С. 17-27

2. Башкова І. Шкільна іміджіологія: формування іміджу сучасного ЗЗСО. *Завуч*. 2018. №19. С.10-16

3. Калініна Л. Управління Новою українською школою. *Директор школи*. 2017. № 1–2. С. 12–21.

4. Куксенко Н.В. Внутрішньошкільний контроль: від теорії до практики. *Завуч*. 2014. № 3-4.

5. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с

6.Співак Я.О. Особливості управління початковою освітою в сучасній школі.

URL:http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/113.pdf

7.Романчук, А. І. Управління навчально-виховним процесом початкової школи в сучасних умовах. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 65. С. 129-132.

8. Фенчак Л. М Сучасний погляд на управління загально-освітніми навчальними закладами. *Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал ДДПУім. І.Франка*. Випуск №8(151). 2017. С.125-129

9. Фенчак Л.М. Особливості організації інформаційно-освітнього простору у закладі загальної середньої освіти: управлінський аспект. *Перспективи і пріоритети педагогічної освіти: колективна монографія / за заг. ред. Н.М. Авшенюк, Г.В. Товканець*. Мукачево: МДУ. 2021. С.232-249

Нормативно-правова база:

1. Державний стандарт початкової освіти [електронний ресурс].

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019>

2.Закон України «Про освіту». 05.09.2017 [Електронний ресурс].

URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

ДОДАТКИ

Структура інформаційного середовища ЗЗСО

Користувачі інформаційних послуг

Рівень доступу до ресурсів інформаційного середовища ЗЗСО

Навчально-методичне видання

«Організація і управління в початковій освіті»:
практичний poradник для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова
освіта /. – Мукачево: МДУ, 2025.– 40с.

Укладач: Любов ФЕНЧАК

Тираж 10 пр.

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4916 від 16.06.2015 р.*

*Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м.Мукачево, вул.Ужгородська, 26*

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>